

УДК 343.14:351.745.7:343.974

Пустовий О. О. – ад'юнкт Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

УЧАСТЬ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

Метою цієї статті є окреслення основних проблем участі оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні масових заворушень і визначення шляхів їх розв'язання. **Теоретичним базисом** дослідження стали праці вчених, які вивчали питання статусу й діяльності оперативних підрозділів у межах кримінального провадження, а також положення й висновки наукових робіт щодо проблематики масових заворушень. Проаналізовано сутність масових заворушень як кримінальних діянь, що становлять предмет пізнання в правоохоронній діяльності. **Наукова новизна.** Уперше констатовано, що є два варіанти участі оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні масових заворушень. Перший варіант стосується заворушень, які виникли стихійно або коли про їх підготовку не вдалося дізнатися завчасно. У такому разі залучають до розслідування оперативні підрозділи вже після початку масових заворушень. Другий варіант – коли заздалегідь було одержано відомості про організацію (підготовку) масових заворушень (із внесенням цих відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань). Виокремлено дві основні проблеми участі оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні масових заворушень. По-перше, під час досудового розслідування масових заворушень оперативні підрозділи не можуть використати весь арсенал негласних заходів розвідувального характеру, оскільки в Кримінальному процесуальному кодексі України не передбачено відповідних негласних слідчих (розшукових) дій. По-друге, в умовах масових заворушень, що вже тривають (у межах розпочатого кримінального провадження), оперативні підрозділи на місці події не вповноважені негайно розпочинати за власним рішенням будь-які оперативно-розшукові заходи чи негласні слідчі (розшукові) дії. Це позбавляє їх можливості встановити й ідентифікувати організаторів та активних учасників масових заворушень. **Висновки.** Розв'язання цих проблем убачається в невідкладному унормуванні інституту оперативного супроводження кримінального провадження на рівні Кримінального процесуального кодексу України.

Ключові слова: масові заворушення; оперативні підрозділи; досудове розслідування; кримінальне провадження; негласні слідчі (розшукові) дії; оперативно-розшукові заходи; оперативне супроводження.

Постановка проблеми. Сучасна соціальна, політична й економічна ситуація в Україні спричиняє високий ризик виникнення масових заворушень. Ураховуючи рівень небезпеки цього виду кримінальних правопорушень для суспільства та держави, правоохоронні органи в межах своєї компетенції мають уживати ефективних заходів з метою своєчасного виявлення фактів підготовки масових заворушень, запобігання їх учиненню, а також припиняти їх і брати участь у досудовому розслідуванні.

Важливе значення у виконанні цього завдання мають оперативні підрозділи, на які Закон України «Про оперативно-

розшукову діяльність» покладає пошук і фіксацію фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України, розвідувально-підривною діяльністю спеціальних служб іноземних держав й організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави, а також виконання доручень слідчого, прокурора в кримінальному провадженні.

Крім того, у ст. 41 КПК України законодавець передбачив, що оперативні підрозділи зобов'язані виконувати доручення слідчого, прокурора на проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні. Розмістивши цю статтю в §2 КПК України, законодавець відніс оперативні підрозділи до учасників кримінального провадження (суб'єктів досудового розслідування) на стороні обвинувачення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Запровадження 2012 року цієї законодавчої новачки спричинило низку проблем, що стосуються участі оперативних підрозділів у протидії злочинності (унаслідок наявності нетрадиційного для України підходу, неповного регулювання та колізійності). Ці питання активно досліджували такі науковці: С. В. Албул, В. І. Василичук, М. Л. Грібов, Є. Д. Лук'янчиков, Д. Й. Никифорчук, Ю. Ю. Орлов, А. М. Погорецький, О. С. Старенький, М. В. Стащак, С. С. Чернявський та ін. Водночас аспекти участі оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні масових заворушень досі лишаються недослідженими.

Метою цієї статті є окреслення проблем участі оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні масових заворушень і визначення шляхів їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Реалізація цієї мети передбачає необхідність попереднього вивчення масових заворушень як кримінальних діянь, що становлять предмет пізнання в правоохоронній діяльності. Злочин «масові заворушення» передбачений ст. 294 КК України. Зокрема, законодавець зазначає, що організація масових заворушень, що супроводжувалися насильством над особою, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовували як зброю, а також активна участь у масових заворушеннях караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років (ч. 1). Ті самі дії, якщо вони призвели до загибелі людей або інших тяжких наслідків, карають позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років (ч. 2).

Питання сутності масових заворушень як кримінально караного діяння останніми роками розглядали В. І. Бояров, О. С. Володарська, М. О. Дячкін, І. М. Копотун, О. В. Кириченко, П. С. Матишевський, М. М. Тараненко, П. В. Шалдирван та ін.

Так, В. І. Бояров, П. В. Шалдирван тлумачили масові заворушення як насильницькі масові (групові) злочини, учинені з різних мотивів (хуліганство, помста, з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості тощо) особами у складі натовпу, які посягають на громадську безпеку і громадський порядок, як злочинний вияв невдоволення діяльністю органів влади й управління та спрямовані на повну або тимчасову паралізацію їх діяльності, супроводжуються насильством над особою, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовують як зброю [1].

Таке визначення загалом є прийнятним. Проте недоліком цієї дефініції слід вважати твердження, що масові заворушення є злочинним виявом невдоволення діяльністю органів влади й управління та спрямовані на повну або тимчасову паралізацію. Періодично в Україні й інших країнах світу багатотисячні натовпи футбольних фанатів учиняють дії, які за всіма ознаками є масовими заворушеннями. Ці заворушення не пов'язані з невдоволенням діями державної влади та спробами паралізувати органи управління.

У державах із розвинутою західною демократією (Велика Британія, Франція, США) час від часу трапляються «кримінальні карнавали» – масові заворушення, організовані через соціальні мережі, що супроводжуються грабежами, підпалами будинків й автомобілів з метою розваги. Вони не мають жодного стосунку до політики, традиційних протестів у звичному значенні. Більшість погромників зізнаються, що брали участь у цих акціях, оскільки це було весело [2].

За висновком О. С. Володарської, масові заворушення – це завжди дії натовпу, причому стихійні, хоча він може бути й керованим цілком або частково. Такий натовп поводить себе агресивно. Його учасники вчиняють дії, які визнають злочинами й у разі виконання їх одноосібно. Якщо такі злочини вчиняє значна кількість осіб, вони стають більш суспільно небезпечними, порівняно з їх учиненням однією особою або нечисленною групою осіб. Саме це й аргументує кримінальну відповідальність за масові заворушення. Склад злочину, передбаченого ст. 294 КК України, охоплює вчинення менш небезпечних, ніж цей злочин, посягань [3]. Такий висновок вважаємо слушним, водночас, слід зауважити, що останніми роками в Україні масові

заворушення вчиняють саме організованим натовпом, їх заздалегідь готують під прикриттям організації мирного політичного (економічного, соціального) протесту.

Усі дослідники є однозначними щодо бачення складу злочину масових заворушень. Безпосереднім об'єктом масових заворушень вважають громадський порядок і громадську безпеку. Об'єктивна сторона злочину передбачає дві форми дій – організацію масових заворушень й активну участь у них.

Організацію масових заворушень тлумачать як діяльність, по-перше, спрямовану на підшукування й підготовку осіб для участі в масових заворушеннях, об'єднання натовпу, по-друге, керівництво такими діями, які спрямовані на формування в людей негативного ставлення до законної влади, встановленого в державі правопорядку та громадської безпеки й на підбурювання натовпу до вчинення насильства над громадянами, погромів, підпалів, знищення майна, озброєного опору представникам влади, захоплення будівель і насильницького виселення громадян.

Активна участь у масових заворушеннях передбачає безпосередню участь осіб у насильстві та вчинення інших дій, передбачених диспозицією ст. 294 КК України. Лише перебування в натовпі під час масових заворушень не є свідченням активної участі особи в заворушеннях.

Суб'єктивна сторона масових заворушень характеризується прямим умислом дій організаторів й активних учасників. Стосовно суспільно небезпечних наслідків їхнє психічне ставлення може полягати і в непрямому умислі. Суб'єктом масових заворушень можуть бути лише їх організатори й активні учасники, які досягли віку 16-ти років. Інші особи, які перебували в натовпі, можуть нести відповідальність з віку 14-ти років, проте за вчинення інших злочинів (убивств, зґвалтувань і деяких інших) [1].

У науковій літературі з кримінального права та кримінології чітко розмежовують масові заворушення, що відбуваються стихійно, і такі, які планують завчасно. Перші вчиняє так званий традиційний натовп, другі – «розумний натовп», тобто заздалегідь організований, керований, з визначеною програмою дій [3].

Аналіз диспозиції ст. 294 КК України, а також висновків В. І. Боярова, О. С. Володарської та П. В. Шалдирвана [2; 3] дає підстави стверджувати, під час масових заворушень можуть учиняти й інші злочини, які в процесі ОРД чи досудового розслідування також підлягають документуванню. Так, суміжними з масовими заворушеннями складами злочинів можуть бути дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення

конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109 КК України), умисне знищення або пошкодження майна (ст. 194 КК України), терористичний акт (ст. 258 КК України), умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства (ст. 270¹ КК України), групове порушення громадського порядку (ст. 293), заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку (ст. 295), хуліганство (ст. 296 КК України), захоплення державних або громадських будівель чи споруд (ст. 341 КК України).

Отже, є два варіанти участі оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні масових заворушень. Перший варіант стосується заворушень, що виникли стихійно або коли про їх підготовку не вдалося дізнатися завчасно. У такому разі оперативні підрозділи залучають до розслідування вже після початку масових заворушень. Другий варіант – коли заздалегідь було одержано відомості про організацію (підготовку) масових заворушень (із внесенням цих відомостей до ЄРДР).

Якщо не вдалося запобігти виникненню масових заворушень або своєчасно припинити ці заворушення, доводиться розслідувати їх як такі, що вже тривають або закінчилися. За слушними висновками О. П. Кузьменка, типовим комплексом тактичних операцій, що можуть бути реалізовані на початковому етапі розслідування масових заворушень, є: «Встановлення активних учасників масових заворушень», «Затримання активних учасників масових заворушень», «Встановлення організаторів масових заворушень», «Встановлення обставин підготовки масових заворушень», «Встановлення способу вчинення масових заворушень», «Встановлення потерпілих», «Встановлення очевидців масових заворушень», «Нейтралізація організованої протидії» [4, с. 16].

Працівники органів досудового розслідування та прокуратури подеколи вважають, що це можливо здійснити без участі оперативних підрозділів. Адже здебільшого під час групових порушень громадського порядку та масових заворушень як пересічні громадяни, так і безпосередні учасники вчинення злочинів здійснюють відеозапис та фотографування (невдовзі ці записи з'являються в Інтернеті). Крім того, масові заворушення відбуваються в тих публічно доступних місцях, де встановлено стаціонарні камери візуального спостереження. Усі записи, одержані в такий спосіб, під час досудового розслідування можна буде використати для проведення тактичних операцій, запропонованих О. П. Кузьменком.

Організатори й активні учасники масових заворушень, зазвичай, уживають заходів конспірації: приховують обличчя під масками, шарфами. Навіть у разі, якщо вони не приховують

своїєї зовнішності, встановлення їх без допомоги оперативних підрозділів може потребувати значних затрат часу.

Тому з моменту початку масових заворушень сили та засоби оперативних підрозділів слід негайно залучати для того, щоб задокументувати дії активних учасників та організаторів, а також для встановлення негласним шляхом із забезпеченням відповідного органу досудового розслідування інформації, необхідної для їх своєчасного затримання.

Однак, згідно з положеннями ст. 41 КПК України, у межах кримінального провадження оперативні підрозділи (зокрема Національної поліції та органів безпеки) діють лише за дорученням слідчого, прокурора та не можуть за власним рішенням уживати будь-яких процесуальних дій, позбавлені навіть ініціативи їх проведення. Проте під час масових заворушень слідчий, а прокурор і поготів, позбавлені інформації, яка дає змогу прийняти рішення про проведення візуального спостереження за кожним з організаторів натовпу та кожним активним учасником масових заворушень. Крім того, вони не мають часу на процесуальне оформлення таких рішень, як і не мають для цього правових підстав: за чинним КПК України неможливо прийняти рішення про проведення візуального спостереження за особою, якщо її не встановлено (не відомі прізвище, ім'я, по батькові, дата народження та місце мешкання). Проте саме для встановлення особи і проводять візуальне спостереження за організаторами й активними учасниками масових заворушень. Отже, оперативним працівникам у межах кримінального провадження необхідно надати можливість уживати всіх необхідних заходів для встановлення зазначених осіб.

Коли інформацію про організацію (підготовку) масових заворушень одержано своєчасно, а відповідні відомості внесено до ЄРДР, слідчий, прокурор можуть на законних підставах доручити оперативним підрозділам широкий спектр негласних (слідчих) розшукових дій.

Важливе значення серед таких дій має виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, що передбачене ст. 272 КПК України. Упровадження до кола організаторів досліджуваного злочину оперативного працівника (або особи, яка співпрацює з оперативним підрозділом на конфіденційних засадах) надає можливість своєчасно одержувати комплексну інформацію щодо стану підготовки масових заворушень.

Ще одним засобом одержання такої інформації є зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 273 КПК України). Особи, які намагаються організувати масові

заворушення, здебільшого активно використовують мобільний зв'язок і мережу Інтернет для передання інформації.

Важливу роль для одержання доказів і прийняття організаційних і тактичних рішень у досудовому розслідуванні організації масових заворушень відіграє візуальне спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України). Зокрема, його використовують для одержання й документування відомостей: про злочинну діяльність і зв'язки осіб, які готують масові заворушення (є їх замовниками або організаторами); про структуру та склад злочинного формування, яке здійснює підготовку до вчинення масових заворушень (до їх початку); про систему й конкретні факти розрахунків з особами, які мають здійснювати безпосереднє керівництво діями натовпу або брати активну участь у заворушеннях; про канали придбання, місця зберігання зброї або предметів, що можуть бути використані як зброя в процесі масових заворушень, тощо.

Коли інформацію про організацію (підготовку) масових заворушень одержано своєчасно, а відповідні відомості внесено до ЄРДР, оперативним підрозділам може бути доручено проведення й інших негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 260, 261, 262, 264, 268, 271 КПК України). Проте ці дії не вичерпують усіх можливостей оперативних підрозділів для одержання інформації, що має значення для кримінального провадження.

Із цього приводу М. Л. Грібов зауважує, що, запровадивши в КПК України інститут негласних слідчих (розшукових) дій, законодавець залишив поза увагою низку ефективних засобів отримання даних, необхідних для викриття осіб, винних у вчиненні злочинів. Зокрема, у межах кримінального процесу на законних підставах неможливо використати окремі засоби збирання необхідної інформації, що в теорії потрактовані як оперативно-розшукові заходи, а в ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначені як права оперативних підрозділів: опитувати осіб за їх згодою, використовувати їхню добровільну допомогу; відвідувати жилі й інші приміщення за згодою їх власників або мешканців для з'ясування обставин злочину, що готується, а також збирати відомості про протиправну діяльність осіб, щодо яких провадять перевірку; негласно виявляти та фіксувати сліди тяжкого або особливо тяжкого злочину, документи й інші предмети, що можуть бути доказами підготовки або вчинення такого злочину; отримувати від юридичних чи фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, що готуються або вчинені, та про загрозу безпеці суспільства та держави; створювати і застосовувати автоматизовані інформаційні системи [5]. Це

негативно позначається й на ефективності участі оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні масових заворушень.

Відповідно до положень ст. 41 КПК України, оперативні підрозділи (крім підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України) позбавлені права здійснювати процесуальні дії в кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора. Зрозумілим є і те, що на проведення будь-яких інших дій (непроцесуальних, зокрема оперативно-розшукових, заходів) оперативні підрозділи не вповноважені. Це позбавляє їх можливість застосування свого розвідувального потенціалу для розслідування злочинів. Зазначене стосується також розслідування масових заворушень.

Таке становище розробники нормативно-правових актів МВС України намагаються виправити у відомчих інструкціях. Окремі положення Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженої наказом МВС України від 7 липня 2017 року № 575, суперечать вимогам законодавця. У цьому нормативно-правовому акті, по-перше, закріплено повноваження оперативних підрозділів з оперативного супроводження кримінального провадження; по-друге, встановлено межі такого супроводження; по-третє, закріплено право оперативних працівників ініціювати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні (п. 1, 2 розділу V; п. 1 розділу VII).

Загалом ми прихильно ставимося до запровадження інституту оперативного супроводження кримінального провадження, з огляду на його необхідність для забезпечення ефективності досудового розслідування. Проте унормувати його слід на рівні КПК України.

Наукова новизна цього дослідження полягає в тому, що набули подальшого розвитку теоретичні положення щодо шляхів удосконалення кримінального процесуального законодавства в аспекті розширення повноважень оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні. Уперше аргументовано потребу такого вдосконалення, що ґрунтується на аналізі участі оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні масових заворушень.

Висновки. Окреслено дві основні проблеми участі оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні масових заворушень. По-перше, під час досудового розслідування масових заворушень оперативні підрозділи не можуть використати весь арсенал негласних заходів розвідувального

характеру, оскільки в КПК України не передбачено відповідних негласних слідчих (розшукових) дій. По-друге, в умовах масових заворушень, що вже тривають (у межах розпочатого кримінального провадження), оперативні підрозділи на місці події не вповноважені негайно розпочинати за власним рішенням будь-які оперативно-розшукові заходи чи негласні слідчі (розшукові) дії. Це позбавляє їх можливості встановити й ідентифікувати організаторів та активних учасників масових заворушень.

Розв'язання цих проблем убачаємо в невідкладному унормуванні інституту оперативного супроводження кримінального провадження на рівні КПК України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сундиев И. В. Социальные технологии в массовых беспорядках как средство локализации «управляемого хаоса» [Электронный ресурс] / И. В. Сундиев. – Режим доступа: <http://sartraccs.ru/Pub/socialthno.htm>. – Загл. с экрана.
2. Володавська О. С. Відмежування масових заворушень від суміжних складів злочинів [Електронний ресурс] / О. С. Володавська // Вісник Кримінологічної асоціації України. – 2014. – № 7. – С. 36–40. – Режим доступу: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/547>. – Назва з екрана.
3. Дячкін М. О. Організація злочину «Масові заворушення» [Електронний ресурс] / М. О. Дячкін // Юридичний науковий електронний журнал. – 2017. – № 2. – С. 128–130. – Режим доступу: http://lsej.org.ua/2_2017/35.pdf. – Назва з екрана.
4. Кузьменко О. П. Початковий етап розслідування масових заворушень : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / О. П. Кузьменко. – Київ, 2017. – 20 с.
5. Грібов М. Л. Доповнення переліку негласних слідчих (розшукових) дій: практична необхідність та юридична доцільність [Електронний ресурс] / М. Л. Грібов // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2015. – № 4. – С. 120–126. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgjirbis_64.exe? – Назва з екрана.

REFERENCES

1. Sundiev, I.V. Socialnye tehnologii v masovyh besporiadkakh kak sredstvo lokalizatsii "upravliaemogo haosa" [Social technologies in mass riots as a means of locating "controlled chaos"]. Retrieved from <http://sartraccs.ru/Pub/socialthno.htm> [in Russian].
2. Volodavska, O.S. (2014). Vidmezhuвання masovykh zavud vid sumizhnykh skladiv zlochniv [The division of mass riots from adjacent crimes]. *Visnyk Krymynologichnoi asotsiatsii Ukrainy, Bulletin of the Criminological Association of Ukraine*, 7, 36-40. Retrieved from <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/547> [in Ukrainian].
3. Diachkin, M.O. (2017). Orhanizatsiia zlochnu "Masovi zavorushennya" [Organizing a crime "Massive Riots"]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal, Legal scientific electronic journal*, 2, 128-130. Retrieved from http://lsej.org.ua/2_2017/35.pdf [in Ukrainian].

4. Kuzmenko, O.P. (2017). Pochatkovyi etap rozsliduvannia masovykh zavorushen [The initial stage of the investigation of mass riots]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

5. Hribov, M.L. (2015). Dopovnennia pereliku nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii: praktychna neobkhdnist ta yurydychna dotsilnist [Addition to the list of secret investigative (search) actions: practical necessity and legal expediency]. *Biuletyn ministerstva yustytzii Ukrainy, Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine*, 4, 120-126. Retrieved from http://www.irbis-nbu.gov.ua/.../cgjirbis_64.exe? [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 30.05.2018

Pustovyi O. – Postgraduate Student of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine

Participation of Operative Units in the Pre-Trial Investigation of Mass Disorders

The purpose of this article is to outline the main problems of participation of operative units in the pre-trial investigation of mass disorders and to identify ways to solve them. The theoretical basis for the study was the work of scientists who studied the status and activities of operative units within the framework of criminal proceedings, as well as the provisions and conclusions of scientific works concerning mass disorders. The analysis of the essence of mass disorders as criminal acts, which make up a subject of cognition in law-enforcement activity is carried out. For the first time, it has been emphasized that there are two variants of participation of operative units in the pre-trial investigation of these disorders. The first option concerns mass disorders, which occurred spontaneously or when there was no information about them beforehand. In this case, operative units are involved in the investigation after the start of mass disorders. The second option is when the information about the organization (preparation) of mass disorders has been received in advance (with the introduction of this information to the single register of the pre-trial investigations). It has been substantiated that there are two main problems of the participation of operative units in the pre-trial investigation of mass disorders. First, during the pre-trial investigation of mass disorders, the operative units can not use all their inherent arsenal of secret measures of the investigation, due to the fact that the CPC of Ukraine does not have the appropriate secret investigative (search) actions. Secondly, in conditions of mass disorders, which are already ongoing (within the framework of the criminal proceedings commenced), operative units in the city of events are not authorized to initiate their own open public investigations or secret investigative actions immediately. This deprives them of the ability to identify organizers and active participants in mass disorders. The solution of these problems is seen in the immediate normalization of the institute for the operative support of criminal proceedings at the level of the CPC of Ukraine.

Keywords: mass disorders; operative units; pre-trial investigation; criminal proceedings; secret investigative (search) actions; operative-search activities; operative support.